

Nr 61.*Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående särskilda åtgärder till stöd åt de icke statliga alkoholistanstalterna.*

(3:e avd.)

I propositionen nr 1 har Kungl. Maj:t under elfte huvudtiteln, punkterna 155—157, föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1953/54 beräkna till Bidrag till de statsunderstödda alkoholistanstalterna för driftförluster under åren 1939—1950 ett anslag av 690 000 kronor, till Vissa ombyggnads- och reparationsarbeten vid erkända alkoholistanstalter ett reservationsanslag av 410 000 kronor samt till Inventarier vid statsunderstödda alkoholistanstalter ett reservationsanslag av 175 000 kronor.

I samma proposition har Kungl. Maj:t beträffande kapitalbudgeten under fonden för låneunderstöd (bilaga 32, punkterna 13 och 14) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1953/54 beräkna till Lån till de statsunderstödda alkoholistanstalterna för sanering av deras ekonomi ett investeringsanslag av 800 000 kronor samt till Lån till nybyggnader vid erkända alkoholistanstalter ett investeringsanslag av 960 000 kronor.

Därefter har Kungl. Maj:t i propositionen nr 95, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över inrikesärenden för den 27 februari 1953, i ämnet framlagt de förslag, vilka framgår av den följande redogörelsen.

Genom beslut den 2 juni 1950 uppdrog Kungl. Maj:t åt socialstyrelsen att verkställa utredning rörande de icke statliga alkoholistanstalternas ekonomiska förhållanden. Styrelsen hade därvid att utreda frågan om anstalternas driftförluster under åren 1939—1949 samt undersöka på vilket sätt dels redan uppkomna underskott lämpligen borde avvecklas, dels ock framtida underskott undvikas. Det skulle vidare ankomma på styrelsen att undersöka behovet av den materiella upprustning, som kunde anses erforderlig för att förhindra att byggnader och inventarier förfölle, samt framlägga därav föranledda förslag, varjämte frågan om de personalförstärkningar samt avlöningsförbättringar vid anstalterna, som kunde anses oundgängligen nödvändiga för att erhålla en ur vårdsynpunkt tillfredsställande personalrekrytering, borde upptagas till prövning. Socialstyrelsen medgavs att för uppdraget anlita särskild utredningsman.

I skrivelse den 15 februari 1952 har socialstyrelsen framlagt förslag till särskilda åtgärder till stöd åt de icke statliga alkoholistanstalterna. I skri-
1 — *Bihang till riksdagens protokoll 1953. 6 saml. Nr 61—62.*

velse den 30 augusti 1952 har styrelsen hemställt, att medel för de föreslagna stödåtgärderna äskas för budgetåret 1953/54. Vidare har socialstyrelsen med skrivelse den 25 september 1952 överlämnat en framställning av svenska diakonsällskapets styrelse om statsbidrag för viss ombyggnad å erkända alkoholistanstalten Östfora. Slutligen har byggnadsstyrelsen efter samråd med socialstyrelsen med promemoria den 26 januari 1953 överlämnat vissa kompletterande kostnadsberäkningar m. m. rörande den materiella upprustningen av alkoholistanstalterna.

Åtgärder för täckande av driftförluster och sanering av anstalternas ekonomi.

De särskilda anstalternas driftförluster under åren 1939—1950, omfattningen av likviditetsbristen den 31 december 1950, beloppen av lån, som befunnits böra avvecklas, samt av socialstyrelsen föreslagna bidrag för täckande av driftförlusterna och statslån för sanering av anstalternas ekonomi framgår av följande sammanställning.

Anstalt och antal vårdplatser	Redovisad driftförlust under 1939—1950, kr.	Likviditetsbrist ¹ / ₁₂ 1950, kr.	Lån, som bör avvecklas, kr.	Kol. 2 och kol. 3 tillhoppa, kr.	Av socialstyrelsen föreslagna åtgärder		Kol. 5 och kol. 6 tillhoppa, kr.
					bidrag till täckande av förluster, kr.	lån till ekonomisk sanering, kr.	
	1	2	3	4	5	6	7
Björknäs (92)	168 704	87 797	—	87 797	168 700	—	168 700
Björstorp (50)	100 087	31 320	115 600	146 920	100 000	46 900	146 900
Dagöholm (40)	25 682	39 644	70 000	109 644	25 600	84 000	109 600
Granbytorp (18)	5 773	1 673	—	1 673	5 800	—	5 800
Hagbyhemmet (21)	4 873	—	—	—	4 900	—	4 900
Holmahemmet (58)	54 326	23 859	145 102	168 961	54 300	114 700	169 000
Holmforshemmet (48)	¹ 48 468	25 994	30 000	55 994	26 000	30 000	56 000
Hägerstad (30)	² 6 323	10 819	39 900	50 719	10 800	39 900	50 700
Kurön (75)	³ 182 270	9 971	359 771	369 742	155 800	204 000	359 800
						alt. 414 000	alt. 569 800
Lillegården (16)	överskott	—	—	—	—	—	—
Ribbingebäck (42)	40 561	—	40 561	40 561	40 600	—	40 600
Värnåshemmet (45)	12 120	18 865	⁴ 44 000	62 865	12 100	70 800	82 900
Västkusthemmet (52)	överskott	—	—	—	—	—	—
Åsbrohemmet (178)	31 200	6 450	—	6 450	31 200	—	31 200
Älvgården (71)	37 921	14 557	43 000	57 557	38 000	19 600	57 600
Härnö (21)	16 149	—	—	—	16 200	—	16 200
Tillhoppa	734 457	270 949	887 934	1 158 883	690 000	609 900	1 299 900
						alt. 819 900	alt. 1 509 900

¹ Med hänsyn till storleken av verkställda avskrivningar å fastigheten har utredningsmannen uppskattat det förlustbelopp, som bör ersättas, till 26 000 kronor.

² Förlustbeloppet är för lågt beräknat. Med inräknande av icke verkställda avskrivningar å fastigheten under 4½ år uppgår förlusten till omkring 10 800 kronor.

³ Efter frånräknande av vissa i förlustbeloppet ingående räntor samt höjning av för lågt beräknade avskrivningar å fastigheten har utredningsmannen uppskattat det förlustbelopp, som bör ersättas, till 155 800 kronor.

⁴ Härtill kommer två in-teckningslån från enskilda personer å tillhoppa 20 000 kronor.

Departementschefen anför inledningsvis följande.

Socialstyrelsens utredning angående de erkända och enskilda alkoholistanstalernas ekonomiska förhållanden har visat, att situationen för flertalet av anstalterna är synnerligen bekymmersam. För fjorton av de sexton anstalterna redovisas för åren 1939—1950 driftförluster, som i några fall uppgår till betydande belopp. Då huvudmännen för anstalterna mestadels utgöres av stiftelser och liknande institutioner, vilkas kapitaltillgångar redan från början varit starkt begränsade, har de ständiga driftunderskotten medfört, att anstalterna råkat i likviditetssvårigheter. Elva anstalter uppvisade sålunda vid utgången av år 1950 förfallna eller kortfristiga skulder som, i några fall med avsevärda belopp, översteg de likvida tillgångarna. Knappheten på likvida medel har försvårat en rationell drifts-ekonomi och omöjliggjort en avveckling av anstalternas skuldförbindelser i den utsträckning, som normalt borde ha skett. För nybyggnader samt ombyggnads- och reparationsarbeten har anstalterna i stor omfattning nödgats upptaga lån. Flertalet anstalter belastas därför av låneskulder, som medför tyngande ränteutgifter och amorteringskostnader. Då anstalterna understundom haft svårigheter att lämna tillfredsställande säkerhet för upplånat kapital hos banker och liknande kreditinstitutioner, har enskilda ledamöter av anstaltsstyrelser och andra till anstalterna knutna personer nödgats lämna borgensförbindelser till säkerhet för lånen. Där andra lånemöjligheter ej stått öppna, har lån även lämnats av sådana enskilda personer.

Det av socialstyrelsen redovisade utredningsmaterialet har övertygat mig om nödvändigheten av att åtgärder snarast vidtages i syfte att sanera anstalternas ekonomi så att anstalternas fortbestånd icke äventyras. En förbättring av den ekonomiska ställningen är icke endast ägnad att trygga anstalternas fortsatta existens utan ökar även deras möjligheter att skapa goda vårdförhållanden genom att anstaltsstyrelsernas intresse kan i högre grad än f. n. inriktas på lämpliga behandlingsmetoder och en mera individuell omvårdnad av patienterna. Jag finner härvid befogat, att den enskilda alkoholistanstalten Härnö tillförsäkras samma bistånd från statens sida som de erkända anstalterna, eftersom anstalten fyller en lika viktig funktion inom nykterhetsvården som dessa.

Stödåtgärderna torde böra givas en sådan omfattning, att icke blott de omedelbara likviditetssvårigheterna avhjälpes utan även förutsättningar skapas att i fortsättningen bibehålla en ekonomisk driftbalans. Detta synes bl. a. kunna ske genom en avveckling av sådana låneskulder, som medför tyngande ränte- och amorteringsutgifter.

Det är angeläget, att återställandet av anstalternas likviditet sker i så nära anslutning som möjligt till den tidpunkt, från vilken åtgärderna för undvikande av framtida driftunderskott vidtages. Eljest riskerar man att driftförluster, som inträffat under mellantiden och till vilka hänsyn sålunda icke kunnat tagas, redan från början bereder anstalterna svårigheter att upprätthålla likviditeten. På grund härav förordar jag att de kända driftförlusterna under år 1950 beaktas i detta sammanhang, oaktat dessa ej omfattats av utredningsuppdraget. Önskvärt hade varit, om hänsyn kunnat tagas även till driftresultaten under de senaste två åren. Då balansräkningarna för dessa år icke kunnat prövas av departementet och en utredning angående driftresultaten ytterligare skulle fördröja ärendets avgörande, torde emellertid stödåtgärderna böra begränsas att avse åren 1939—1950.

Enligt socialstyrelsens förslag skall den ekonomiska saneringen i princip genomföras så, att anstalterna erhåller statsbidrag, motsvarande de sammanlagda beloppen av driftförlusterna under de berörda åren. Dessa bidrag avses i främsta rummet skola användas för gäldande av kortfristiga skulder i sådan omfattning, att anstalternas likviditet återställs. I den mån bidragsbeloppen därtill förslår, skall återstoden användas för avveckling av för anstaltsekonomin tyngande eller ur andra synpunkter olämpliga lån. Dylika lån skall i övrigt ersättas av ränte- och amorteringsfria statslån. För två anstalter, Dagöholm och Vårnåshemmet, beträffande vilka likviditetsbristen överstiger driftunderskottet, skall även skillnaden mellan dessa båda belopp ersättas genom statslån.

De av socialstyrelsen föreslagna bidrags- och lånebeloppen kan departementschefen i flertalet fall godtaga. Endast beträffande några få anstalter har departementschefen funnit anledning till erinringar och anmärkningar.

Den ursprungliga delen av Björknåsanstalten, Björknåsavdelningen, har numera sålts. Försäljningssumman för fastigheten Björknås utgjorde 560 000 kronor, varjämte för försålda inventarier influtit omkring 70 000 kronor. Av köpeskillingen har 276 650 kronor disponerats för gäldande av anstalten åvilande skulder m. m., varjämte omkring 10 000 kronor avsatts till vissa reparationsarbeten vid Östforaavdelningen. Även sedan till statsverket återbetalats de anordningsbidrag och lån, som beviljats till den numera nedlagda avdelningen, torde överskottet på försäljningssumman — vilken får anses innefatta en betydande vinst — väl förslå att täcka de driftförluster, som under de aktuella åren belöpt på avdelningen. Med hänsyn härtill finner departementschefen det skäligt, att svenska diakonsällskapet såsom ägare tillerkännes statsbidrag endast för de driftförluster, som kan anses falla på den kvarvarande avdelningen av alkoholistanstalten, Östforaavdelningen. Huru dessa förluster i verkligheten fördelat sig har icke exakt kunnat utrönas. Departementschefen föreslår, att sällskapet — i enlighet med av statskontoret förordade beräkningsgrunder — tillerkännes bidrag för driftförlusterna vid Östfora med 110 456 kronor, eller avrundat 110 500 kronor. I enlighet med sällskapets yrkande föreslås detta belopp få gå i avräkning på vad Kungl. Maj:t må komma att ålägga anstalten att återbetala av de förutnämnda anordningsbidragen och lånen. Beträffande socialstyrelsens förslag, att utanordnandet av statsbidragsbeloppet bör förknippas med villkor att Östforaavdelningen tillgodoföres en fordran hos Björknåsavdelningen på 147 440 kronor, förutsättes såsom självklart, att skuldförhållandena mellan de båda avdelningarna slutgiltigt regleras.

I syfte att återställa ekonomisk balans och skapa förutsättningar för bibehållande av en sund driftsekonomi för framtiden föreslår departementschefen, att ersättning av statsmedel må utgå för driftförlusten vid Stockholms stadsmissions alkoholistanstalt Ribbingebäck. Driftförlusten uppgår till 40 561 kronor. I balansräkningen den 31 december 1950 har emellertid

den balanserade förlusten upptagits till 25 554 kronor. Det återstående underskottet, 15 007 kronor, har enligt utredningsmannen täckts genom direkt tillskott av medel från stadsmissionen. Sistnämnda belopp har icke bokförts såsom en anstaltens skuld. Beloppet anses därför närmast vara att betrakta som en gåva från stadsmissionen till anstalten. Med hänsyn härtill anses detsamma icke böra medräknas vid bestämmande av ersättningen för driftförluster. I enlighet med statskontorets förslag föreslås att statsbidraget till Ribbingebäck begränsas till 25 600 kronor.

Beträffande övriga, icke särskilt nämnda anstalter föranleder socialstyrelsens förslag och yttrandena över detsamma icke några särskilda uttalanden av departementschefen, som alltså förordar, att ifrågakvarande anstalter på av socialstyrelsen anförda skäl beviljas statsbidrag och lån med av styrelsen föreslagna belopp.

De av departementschefen tillstyrkta stödåtgärderna omfattar statsbidrag på tillhoppa 616 800 kronor samt ränte- och amorteringsfria statslån på sammanlagt 609 900 kronor. Statsbidragsbeloppen skiljer sig från de av socialstyrelsen föreslagna endast beträffande Björknäs (Östfora) och Ribbingebäck, för vilka anstalter förordats bidrag med 58 200 resp. 15 000 kronor lägre belopp än styrelsen. Lånebeloppen överensstämmer med styrelsens förslag, för Kuröns del dock enligt det alternativt föreslagna lägre beloppet.

Det förutsättes få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela beslut rörande den säkerhet för lånen, som i varje särskilt fall bör ställas av anstalternas huvudmän. Vid lånen anses även böra knytas det villkoret, att desamma skall återbetalas om verksamheten nedlägges eller icke upprätthålles på tillfredsställande sätt.

Medel för bestridande av kostnaderna för de föreslagna ekonomiska stödåtgärderna föreslås anvisade å riksstaten för budgetåret 1953/54. Bidragen för täckande av driftförluster anses härvid böra bestridas från ett särskilt anslag å driftbudgeten under elfte huvudtiteln. För de ränte- och amorteringsfria lånen för ekonomisk sanering anses böra anvisas ett investeringsanslag å kapitalbudgeten under fonden för låneunderstöd.

Åtgärder för materiell upprustning.

Socialstyrelsen har i sin utredning konstaterat, att behovet av materiell upprustning av de statsunderstödda alkoholistanstalterna är mycket stort, vilket sammanhänger med sättet för deras tillkomst samt deras dåliga ekonomiska läge under en följd av år. Styrelsen föreslår byggnadsåtgärder vid anstalterna för en sammanlagd kostnad av 3 869 000 kronor efter kostnadsläget omkring den 1 juli 1951, därav 2 715 000 kronor för nybyggnader och 1 154 000 kronor för ombyggnader och reparationer.

Kostnaderna för inventarieutrustning till anstalterna har av utredningsmannen beräknats till 675 kronor per vårdplats eller sammanlagt omkring

530 000 kronor. Vid denna beräkning har kostnadsuppgifter inhämtats från såväl enskilda leverantörer till anstalter av olika slag som svenska landsförbundet. Socialstyrelsen, som understryker behovet av statsbidrag för detta ändamål, har icke funnit anledning att i något hänseende frågå dessa kostnadsberäkningar. Statens ekonomiska hjälp föreslås av socialstyrelsen i fråga om nybyggnaderna ha formen av lån och beträffande ombyggnader och reparationer samt inventarier ha formen av extra bidrag. Beloppen anses lämpligen böra fördelas lika på tre budgetår.

Byggnadsstyrelsen har omräknat kostnaderna enligt prisläget den 1 juli 1952.

Av följande sammanställning framgår dels de förändringar i vårdplatsantalet vid de olika alkoholanstalterna, som de föreslagna upprustningsåtgärderna beräknas medföra, dels ock kostnaderna för byggnads- och omändringsarbetena enligt socialstyrelsens ursprungliga förslag samt enligt byggnadsstyrelsens nu gjorda beräkningar.

Anstalt	Antal vårdplatser		Kostnader för upprustning av anstalternas byggnadsbestånd					
			Socialstyrelsens förslag 15/2 1952			Byggnadsstyrelsens beräkning 26/1 1953		
	för närvarande	efter förslagens genomförande	Lån till nybyggnader kr.	Bidrag till ombyggnader och reparationer kr.	Summa kr.	Lån till nybyggnader kr.	Bidrag till ombyggnader och reparationer kr.	Summa kr.
Björknäs (Östföra)	52	52	¹ 210 000	135 000	345 000	¹ 270 000	130 000	400 000
Björstorp	50	50	145 000	—	145 000	160 000	—	160 000
Dagöholm	40	40	190 000	108 000	298 000	215 000	109 000	324 000
Granbytorp	18	18	—	—	—	—	—	—
Hagbyhemmet	21	21	—	—	—	—	—	—
Holmahemmet	58	45	95 000	² 105 000	200 000	¹ 115 000	106 000	221 000
Holmforshemmet	48	42	¹ 660 000	115 000	775 000	¹ 845 000	111 000	956 000
Hägerstad	30	30	90 000	60 000	150 000	115 000	63 000	178 000
Kurön	75	72	25 000	¹ 187 000	212 000	¹ 50 000	175 000	225 000
Lillegården	16	16	80 000	25 000	105 000	95 000	27 000	122 000
Ribbingebäck	42	46	125 000	² 32 000	157 000	170 000	33 000	203 000
Värnåshemmet	45	53	335 000	¹ 105 000	440 000	¹ 453 000	72 000	525 000
Västkuhemmet	52	52	125 000	—	125 000	160 000	—	160 000
Åsbrohemmet	178	179	¹ 260 000	117 000	377 000	¹ 375 000	111 000	486 000
Älvgården	71	54	¹ 375 000	165 000	540 000	¹ 477 000	163 000	640 000
Härnö	21	21	—	—	—	—	—	—
Summa	817	791	2 715 000	1 154 000	3 869 000	3 500 000	1 100 000	4 600 000

¹ Inberäknat kostnad för skyddsrum.

² Härtill komma cirka 10 000 kronor, om anstalten är skyldig anordna skyddsrum.

Enligt departementschefen har den särskilt anlitate utredningsmannens inventering av de statsunderstödda alkoholanstalternas byggnads- och inventariebestånd visat, att anstalterna med få undantag är i behov av en

genomgripande inre och yttre materiell upprustning för att bli i stånd att tillfredsställande fylla sin uppgift. På grund av anstaltarnas beträngda ekonomiska läge kan den erforderliga upprustningen icke komma till stånd, utan att särskilda medel ställas till förfogande. Departementschefen finner det därför ofrånkomligt med vissa statliga hjälpåtgärder.

Vid utredningsarbetet har man i första hand sökt att genom omdisponering och ändring av befintliga byggnader erhålla en ur olika synpunkter ändamålsenlig lokaldisposition samt genom reparation och modernisering bringa lokalerna i ett enligt nutida krav godtagbart skick. En strävan har härvid varit att åstadkomma ökat antal enmansrum för internerna, tillfredsställande utrymmen för dagrum och fritidssysselsättning m. m. samt goda personalbostäder. Ofta nog har emellertid byggnadernas struktur härvid stått hindrande i vägen eller de befintliga utrymmena varit otillräckliga. Några byggnader har dessutom ansetts så bristfälliga, att de ej bör istandsättas. På grund härav har det, för att tillfredsställande lokalförhållanden skall kunna erhållas, i flera fall befunnits nödvändigt att föreslå nybyggnader för skilda ändamål.

I likhet med socialstyrelsen finner departementschefen det önskvärt, att de stora förläggningssalar, som förekommer vid flera anstalter, i betydande utsträckning ersättes av rum med färre vårdplatser, helst enmansrum. Behovet av sådana rum varierar dock efter anstaltarnas klientel, tillgången på fritidsutrymmen och det allmänna intryck, anstalterna ger ur trevnadsynpunkt. Huru långt önskemålet om flera enmansrum skall tillgodoses är i hög grad en kostnadsfråga. I stort sett finner departementschefen socialstyrelsens förslag i detta hänseende väl avvägt. En omständighet, som i detta sammanhang inger betänkligheter, är dock den minskning av det totala vårdplatsantalet vid anstalterna, som blir en följd av förslagets genomförande. Utredningsmannen har angivit minskningen till 32 platser. Enligt socialstyrelsens beräkningar kommer den att begränsas till 26 platser. Antalet vårdplatser skulle i sistnämnda fall reduceras från 817 till 791. Under utbyggnadstiden och en övergångstid därefter är det emellertid möjligt att provisoriskt bibehålla vissa vårdplatser i byggnader, som enligt förslagen skall disponeras för andra ändamål. Det förutsättes, att alla möjligheter härtill kommer att tillvaratagas. Under sådana förhållanden torde vårdplatsantalet kunna bibehållas i huvudsak oförminskat, intill dess ersättning för de förlorade platserna kan erhållas genom anordnande av en ny alkoholistanstalt. Om det för årets riksdag framlagda förslaget om höjning av anordnings- och driftbidragen till alkoholistanstalter och inackorderingshem bifalles, anses det intresse, som på vissa håll finnes för att anordna nya platser, komma att stimuleras.

Med hänsyn till de betydande kostnader, som är förenade med en upprustning av Holmforshemmet, har socialstyrelsen tvekat, om anstalten bör bibehållas för framtiden. Under hänvisning bl. a. till att det i rådande

läge måste anses uteslutet att nedbringa det totala vårdplatsantalet i den utsträckning, som skulle ske, om anstalten nedlades förordar departementschefen, att de föreslagna arbetena vid Holmforshemmet utföres.

Socialstyrelsens förslag syftar i huvudsak icke till någon ändring av alkoholistanstälternas nuvarande karaktär utan avser endast att göra dem bättre lämpade för sitt ändamål. Förslaget om anordnande av en medicinsk behandlingsavdelning vid Vårnåshemmet innebär dock en utbyggnad av alkoholistvården, som icke kan anses omfattad av det styrelsen lämnade utredningsuppdraget. Enligt departementschefens mening skulle det emellertid vara ytterst värdefullt, om en mera aktiv medicinsk behandling av internerna kunde prövas vid en härför lämplig alkoholistanstalt. De gynnsamma erfarenheterna från sjukavdelningen vid statens alkoholistanstalt på Venngarn visar otvetydigt önskvärdheten av att ett fortsatt utbyggande av alkoholistsjukvården kommer till stånd. Innan detta önskemål kan realiseras i mera betydande omfattning, anses erfarenheter lämpligen böra förvärfvas från en anstalt av mindre speciell karaktär än Venngarnsanstalten och med ett ur vårdsynpunkt mera ordinärt patientmaterial. Departementschefen biträder därför förslaget om anordnande av en avdelning för medicinsk terapi. Platsantalet anses böra bestämmas till 8. Då Vårnåshemmet synes ur flera synpunkter lämpat för ändamålet, tillstyrkes, att avdelningen förlägges till nämnda anstalt. Avdelningen anses böra komma till stånd i samband med den materiella upprustningen av Vårnåshemmet, enär den nybyggnad, som föreslagits för ändamålet, avses skola inrymma även förlägningsrum m. m., som innefattas i upprustningsprogrammet. Enligt byggnadsstyrelsens förslag skall ifrågavarande byggnad uppföras i den andra byggnadsetappen. Kostnaden har uppskattats till 300 000 kronor. I och för sig anses intet vara att erinra mot denna kostnadsberäkning, men departementschefen finner det önskvärt att, innan förslaget utformas i detalj, närmare utredes lämpligheten av och kostnaderna för det av anstaltsstyrelsen förordade alternativet med den medicinska avdelningen förlagd i en tillbyggnad till anstaltens huvudbyggnad.

Mot omfattningen av det framlagda upprustningsprogrammet i övrigt har departementschefen i princip intet att erinra. Såsom byggnadsstyrelsen framhållit har detaljplaneringen av de olika byggnadsföretagen ännu icke slutförts. Vissa anstalter har framställt anmärkningar mot förslagets detaljer. Det förutsättes, att ett intimt samarbete kommer att äga rum mellan byggnadsstyrelsen och socialstyrelsen å ena sidan och de olika anstaltsstyrelserna å den andra, när de definitiva ritningarna skall upprättas, och att anstälternas önskemål härvid i största möjliga utsträckning beaktas. Det torde dock få förutsättas, att huvuddragen av socialstyrelsens förslag icke får rubbas och att den i det följande angivna kostnadsramen för de särskilda byggnads- och förbättringsåtgärderna icke överskrides.

Det påpekas i detta sammanhang, att de ombyggnadsarbeten vid Östfora,

som avses i den inledningsvis omnämnda framställningen av svenska diakonsällskapets styrelse, omfattas av socialstyrelsens förslag.

Socialstyrelsens förslag omfattar anordnande av skyddsrum vid Östfora, Holmforshemmet, Kurön, Vårnåshemmet, Åsbrohemmet och Älvgården, varjämte frågan om skyddsrumsskyldighet lämnats öppen beträffande Holmahemmet och Ribbingebäck. Vid byggnadsstyrelsens omprövning av byggnadskostnaderna har kostnaderna för skyddsrum medräknats i nybyggnadskostnaderna för samtliga nyss berörda anstalter utom Ribbingebäck. Civilförsvarsstyrelsen har emellertid i sitt utlåtande upplyst, att skyddsrumsskyldighet föreligger endast vid Åsbrohemmet. Med hänsyn härtill anses de av byggnadsstyrelsen beräknade kostnaderna i viss utsträckning kunna reduceras. Kostnadsminskningen beräknas beträffande Kurön till 20 000 kronor samt beträffande envar av Östfora, Holmahemmet, Holmforshemmet, Vårnåshemmet och Älvgården till 10 000 kronor.

I övrigt har departementschefen icke funnit anledning till erinran mot de av byggnadsstyrelsen senast framlagda kostnadsberäkningarna. De totala byggnads- och reparationskostnaderna uppskattas sålunda till 4 530 000 kronor, därav 3 430 000 kronor för nybyggnader och 1 100 000 kronor för ombyggnads- och reparationsarbeten. Departementschefen vill understryka, att det är angeläget att internernas arbetskraft utnyttjas, så långt det lämpligen kan ske, och att vid arbetenas utförande alla möjligheter till besparingar tillvaratages.

För inventarieanskaffning till anstalterna har socialstyrelsen beräknat ett belopp av i genomsnitt 675 kronor per vårdplats eller tillhoppa omkring 530 000 kronor. Mot denna beräkning har departementschefen intet att erinra. Vid fördelningen av medlen på de olika anstalterna måste dock enligt departementschefen hänsyn tagas till den materiella standarden i varje särskilt fall. Denna varierar väsentligt från anstalt till anstalt. I första hand måste medel reserveras för inventarieutrustning till de nya förläggings-, samlings- och personalbyggnader, som avses skola uppföras. Först härefter kan behovet av ersättningsanskaffning av inventarier till befintliga lokaler tillgodoses. Innan medlen kan fördelas, anses på grund härav en överblick av det samlade inventariebehovet bli erforderlig.

Socialstyrelsen har föreslagit, att statens hjälp till nybyggnader lämnas i form av lån och till ombyggnader och reparationer samt inventarier i form av statsbidrag. Departementschefen biträder socialstyrelsens förslag angående ersättningsformerna. Lånen för nybyggnader föreslås vara ränte- och amorteringsfria samt i övrigt förbindas med samma villkor, som departementschefen föreslagit beträffande lånen för ekonomisk sanering.

Departementschefen förordar, att kostnaderna för den materiella utrustningen av anstalterna uppdelas på tre år. Byggnadsstyrelsens förslag till fördelning av byggnadsarbetena på de tre etapperna föranleder ingen erinran från departementschefens sida. Genom de nya förläggningsbygg-

nader, som i första etappen planeras vid Holmforshemmet och Älvgården, erhålles sammanlagt 54 nya vårdplatser. Genom ombyggnadsarbetena i denna etapp vid Älvgården, Östfora och Åsbrohemmet förloras ett femtiotal platser. Flertalet av dessa kommer dock att kunna användas övergångsvis, i varje fall intill dess nybyggnaderna färdigställts. Härigenom behöver någon minskning av det totala vårdplatsantalet icke ske tills vidare.

Medelsbehovet för den första utbyggnadsetappen uppgår enligt byggnadsstyrelsens beräkningar till 1 000 000 kronor för nybyggnader och 400 000 kronor för ombyggnader. Mot dessa belopp har departementschefen icke annat att erinra än att nybyggnadskostnaderna bör sänkas med 10 000 kronor med anledning av att skyddsrum icke, såsom styrelsen avsett, behöver anordnas i den ena förläggingsbyggnaden vid Holmforshemmet. Medelsbehovet under det första året för nybyggnader uppskattas således till 990 000 kronor samt för ombyggnads- och reparationsarbeten till 400 000 kronor. Härtill kommer en tredjedel av kostnaderna för inventarier, i runt tal 175 000 kronor. Dessa belopp föreslås anvisade å riksstaten för budgetåret 1953/54.

Statsbidragen för ombyggnads- och reparationsarbeten och för inventarier anses böra bestridas från två särskilda anslag å driftbudgeten under elfte huvudtiteln, medan lånen för nybyggnader föreslås skola bestridas från ett investeringsanslag å kapitalbudgeten under fonden för låneunderstöd.

Departementschefens hemställan.

Under återopande av det anförda hemställer departementschefen att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels godkänna de framlagda grunderna för en materiell upprustning av de icke statliga alkoholistanstalterna, fördelad på tre budgetår;

dels å driftbudgeten under elfte huvudtiteln för budgetåret 1953/54 anvisa

1. till Bidrag till de statsunderstödda alkoholistanstalterna för driftförluster under åren 1939—1950 ett anslag av 616 800 kronor;

2. till Vissa ombyggnads- och reparationsarbeten vid erkända alkoholistanstalter ett reservationsanslag av 400 000 kronor;

3. till Inventarier vid statsunderstödda alkoholistanstalter ett reservationsanslag av 175 000 kronor;

dels ock å kapitalbudgeten, under inrikesdepartementet, fonden för låneunderstöd, för budgetåret 1953/54 anvisa

1. till Lån till de statsunderstödda alkoholistanstalterna för sanering av deras ekonomi ett investeringsanslag av 609 900 kronor;

2. till Lån till nybyggnader vid erkända alkoholistanstalter ett investeringsanslag av 990 000 kronor.

Utskottet.

Utskottet, som tillstyrker att på Kungl. Maj:t får ankomma att meddela beslut rörande säkerheten för lånen, förutsätter att därvid tillses, att säkerheterna såvitt möjligt göres betryggande. Utskottet understryker vidare departementschefens uttalande att vid lånen bör knytas villkoret, att de skall återbetalas om verksamheten nedlägges eller icke upprätthålles på tillfredsställande sätt.

Vid sin granskning av kostnadsberäkningarna har utskottet icke kunnat undgå intrycket, att kostnaderna för personalbostäder i flera fall beräknats högt. Utskottet förutsätter att vid byggnadsprogrammets genomförande möjligheterna att nedbringa kostnaderna, exempelvis genom uppförande av bostadshus från aktiebolaget Elementhus eller med användning av radhusbebyggelse, noggrant tillvaratages. Självfallet bör också, såsom departementschefen framhållit, vid upprustningsprogrammets genomförande tillses, att det totala vårdplatsantalet om möjligt icke minskas.

Under åberopande av det anförda och då Kungl. Maj:ts förslag i övriga delar icke givit utskottet anledning till erinran, hemställer utskottet,

att riksdagen må

A. godkänna de i statsrådsprotokollet över inrikesärenden för den 27 februari 1953 framlagda grunderna för en materiell upprustning av de icke statliga alkoholistanstalterna, fördelad på tre budgetår;

B. för budgetåret 1953/54 under elfte huvudtiteln anvisa

1. till *Bidrag till de statsunderstödda alkoholistanstalterna för driftförluster under åren 1939—1950* ett anslag av 616 800 kronor;

2. till *Vissa ombyggnads- och reparationsarbeten vid erkända alkoholistanstalter* ett reservationsanslag av 400 000 kronor;

3. till *Inventarier vid statsunderstödda alkoholistanstalter* ett reservationsanslag av 175 000 kronor;

C. för budgetåret 1953/54 under fonden för låneunderstöd anvisa

1. till *Lån till de statsunderstödda alkoholistanstalterna för sanering av deras ekonomi* ett investeringsanslag av 609 900 kronor;

2. till *Lån till nybyggnader vid erkända alkoholistanstalter* ett investeringsanslag av 990 000 kronor.

Stockholm den 14 april 1953.

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit från första kammaren: herrar Karl Andersson, Gustaf Karlsson, Näsgård, Ohlon, Leander, Pålsson, Näsström, Sundelin, Bergh, Hesselbom, Lundqvist, Ragnar Persson, Edvin Thun och Erik Svedberg; samt från andra kammaren: herrar Skoglund i Doverstorp, Ward, Malm-borg i Skövde, Andersson i Malmö, Ståhl, Svensson i Ljungskile, Lindholm, Eriksson i Sandby, Staxäng, fröken Elmén, herrar Åkerström, Hoppe, Onsjö, Jansson i Kalix och Svensson i Stenkyrka.
